

BIBLICUM ŚLĄSKIE

III EDYCJA

CYKL – EGZEGEZA LISTÓW ŚWIĘTEGO PAWŁA

Wykład 9 – List do Rzymian – analiza egzegetyczna cz. 1

PROLOG (1,1-15)

W prologu wyróżnić można adres (1-7) oraz wstęp (8-15).

Adres bardzo rozwinięty, zarówno pod względem doktrynalnym jak i literackim, obejmuje cztery elementy: 1) imię piszącego i jego godność (1); 2) podstawowe zasady Ewangelii (2-4) oraz uzasadnienie decyzji napisania listu (5-6); 3) podanie adresatów (7a); 4) życzenie pokoju i łaski (7b).

Wstęp zawiera dziękczynienie za wiarę Rzymian znaną i wysławianą przez wielu (8). Pojawia się także wzmianka o przygotowywanej podróży do Rzymu (9-15).

OSNOWA LISTU (1,16-15,13)

Osnowa listu obejmuje – jak to jest w zwyczaju Apostoła – dwie wyraźnie rozgraniczone części: część doktrynalną (1,16-11,36) oraz część parenetyczną (12,1-15,13).

I. Część doktrynalna (1,16-11,36)

Po zapowiedzi tematu całego listu (1,16) uwaga koncentruje się w *pierwszej sekcji* (1,17-4,25) na sprawiedliwości Boga objawionej w Ewangelii, będącej dzięki temu źródłem usprawiedliwienia dla wszystkich wierzących. *W sekcji drugiej* (5,1-11,36) Paweł mówi o zbawczej miłości Boga, która objawia się w Chrystusie i Duchu oraz stanowi pewny zadatek zbawienia.

Zapowiedź tematu całego Listu (1,16)

Ewangelia jest jedynym narzędziem zbawienia. Ewangelia oznacza tu zbawienie w Chrystusie; jest synonimem chrześcijaństwa. Zbawienie jest najpierw wyzwoleniem od zła, które udręcza człowieka (aspekt negatywny) oraz dostąpieniem dóbr od Boga za pośrednictwem Chrystusa (aspekt pozytywny). Krótko mówiąc – zdaniem Pawła – Ewangelia jest środkiem wybranym przez Boga w prowadzeniu ludzi do zbawienia; narzędziem uwolnienia od zła i środkiem dostąpienia wszelkich dóbr. Zapowiedziawszy w ten sposób temat, Apostoł zaczyna dowodzenie: objawiona w Ewangelii sprawiedliwość (zbawcza działalność) Boga, jest jedynym źródłem usprawiedliwienia dla wszystkich wierzących (1,17-4,25).

Sekcja pierwsza (1,17-4,25): Ewangelia – sprawiedliwość Boga – usprawiedliwienie

Ewangelia jest przedstawiona jako ujawnienie się sprawiedliwości Boga (17), tj. zbawczej woli Boga. Poza Ewangelią jest tylko gniew Boga (1,18-3,20). W Ewangelii natomiast, w jej przyjęciu, tj. w przyjęciu Chrystusa, dokonuje się zbawienie (3,21-31). Na końcu Apostoł przypomina Abrahama, aby ukazać, że Bóg także w przeszłości uzależniał swe błogosławieństwo od wiary.

1. ZAPOWIEDŹ TEMATU SEKCJI PIERWSZEJ (1,17)

Stwierdziwszy, iż Ewangelia jest mocą ku zbawieniu, Apostoł uściśla, iż w niej właśnie objawia się sprawiedliwość Boża zgodnie ze słowami proroka Habakuka: *"Sprawiedliwy z wiary żyje"*. Mówiąc, iż sprawiedliwość objawia się w Ewangelii, Apostoł chce powiedzieć, iż Bóg przez Ewangelię, tj. przez życie i dzieła zbawcze Chrystusa, wypełnia obietnicę zbawienia udzieloną Abrahamowi i prorokom oraz czyni swych wiernych dziedzicami dóbr obiecanych, które wyrażają się w darach Ducha Świętego.

2. WYKŁAD – ASPEKT NEGATYWNY: POZA EWANGELIĄ OBJAWIA SIĘ GNIEW BOGA (1,18-3,20)

Zarówno mądrość pogan, jak i Prawo Żydów nie są zdolne oprzeć się mocy grzechu. W konsekwencji ściągają na ludzi gniew Boga. (*"Gniew Boga"* jest metaforą oznaczającą całkowity sprzeciw Boga wobec grzechu; skutkiem *"gniewu Boga"* jest śmierć i zniszczenie).

a) Objawienie się gniewu Boga wśród pogan (1,18-32).

Mądrość ludzka nie wystarcza do zbawienia. Choć bowiem poganie mogli poznać i rzeczywiście poznali określone prawdy o Bogu, to jednak nie postępowali zgodnie z poznaną prawdą. Wina pogan (19-23) polegała na tym, iż poznawszy dzięki stworzeniu prawdy religijne i moralne, swoim postępowaniem przeczyli poznanym prawdom i w ten sposób ugrzęźli w grzechu idololatrii (21-23).

Dlatego przyszła na nich kara (24-31), która ujawniła się w całkowitym upadku moralnym w dziedzinie obyczajów, w dziedzinie życia społecznego i religijnego. W rezultacie poganie doszli do głębin zepsucia. Chociaż znają zło grzechów, nie tylko je popełniają, ale nawet pochwalają u innych (w.32).

b) Objawienie się gniewu Boga wśród Żydów (2,1-3,20).

Z kolei Apostoł wykazuje niewystarczalność Prawa Mojżeszowego do zbawienia. Także i Żydzi, pomimo posiadania Prawa, są grzesznikami i obiektem gniewu Boga. Dowodząc tego Autor stawia najpierw ogólną zasadę odpłaty, później dokonuje jej zastosowania. Rozumowanie przeprowadzone jest w formie dialogu z wyobrażonym rozmówcą, czyli w formie greckiej diatryby.

α Przedłożenie ogólnej zasady retribucji (2,1-16).

– Ktokolwiek popełnia zło, które gani i potępia u bliźniego, winien jest potępienia na równi z tym, którego potępia. Pośrednio zaznaczona jest tu możliwość potępienia Żydów (1-11).

– Ani posiadanie spisane Prawa nie uwalnia od potępienia, ani jego brak nie musi być przyczyną odrzucenia, ponieważ usprawiedliwienie jest konsekwencją pełnienia dobra, a nie tylko jego znajomości (12-16).

– Tak więc w gruncie rzeczy sytuacja Żydów nie jest dużo lepsza od sytuacji pogan. Niższosc pogan jest bardziej pozorna niż rzeczywista, ponieważ w miejsce Prawa pisanego posiadają oni prawo wypisane w sercach. Istnienia tego prawa dowodzi najpierw znajomość podstawowych nakazów Prawa Mojżeszowego u pogan (14-15), po wtóre, świadectwo sumienia.

β Zastosowanie zasady retribucji w odniesieniu do Żydów (2,17-3,20).

Paweł zwraca się teraz bezpośrednio do Żydów stwierdzając, iż nie odpowiedzieli na dary Boże i dlatego znajdują się w takiej samej sytuacji przed Bogiem, jak i poganie. Posiadają wprawdzie Prawo, ale nie liczą się z jego nakazami (2,17-24); chlubią się obrzezaniem, ale nie czynią tego, do czego ryt ten zobowiązuje (25-29), posiadają Pismo, ale są niewierni i przewrotni (3,1-8). Upadek moralny Żydów potwierdza samo Pismo. Na dowód tego Paweł przytacza szereg tekstów (10-18).

3. WYKŁAD – ASPEKT POZYTYWNY:

OBJAWIENIE SIĘ SPRAWIEDLIWOŚCI BOŻEJ W JEZUSIE CHRYSTUSIE DLA DOBRA WIERZĄCYCH (3,21-31)

Po przeprowadzeniu i wyjaśnieniu twierdzenia o objawieniu się gniewu Bożego poza Ewangelią, Apostoł powraca do tematu zaznaczonego na początku (17). Tylko Ewangelia, chrześcijaństwo, zbawcza ekonomia oparta na wierze, posiada prawdziwą skuteczność zbawczą (3,21-31). Zarówno poganie jak i Żydzi mogą uniknąć Bożego gniewu i dostąpić zbawienia przez przyjęcie Ewangelii.

– Wola zbawcza Boga ujawnia się w pełni w Jezusie Chrystusie ukrzyżowanym. W Jego imię Bóg udziela odpuszczenia grzechów (3,21-26).

– Zarówno Żydzi, jak i poganie mogą dostąpić usprawiedliwienia (3,27-31). Zbawczy plan Boży przez Jezusa Chrystusa wyklucza jednak wszelki powód do chluby, odbierając ludziom złudzenie samowystarczalności (27-28). Eliminuje także pozycję uprzywilejowaną Żydów, ma na uwadze wszystkich ludzi, ponieważ wszyscy są przedmiotem Bożej miłości (29-30).

4. ILUSTRACJA BIBLIJNA: ST POUCZA, IŻ TYLKO WIARA PROWADZI DO ŻYCIA DUCHOWEGO (4,1-25)

Objawienie sprawiedliwości Boga, które dokonuje się w Ewangelii przez wiarę, zostało przewidziane i w pewien sposób uprzedzone w ST, jak to wynika z historii Abrahama. Objawienie ST zapowiada bowiem odnowienie i ocalenie przez wiarę. Apostoł wyjaśnia i uzasadnia takie twierdzenie kilkoma argumentami – spostrzeżeniami.

– Abraham został usprawiedliwiony – jak poucza Pismo – dzięki wierze, nie zaś

dzięki uczynom. To samo potwierdza Dawid sławiący wiarę człowieka, któremu odpuszczono grzechy (4,1-8).

– Abraham został usprawiedliwiony niezależnie od obrzezania (4,9-12). Istotnie, wg Rdz 15,6 został usprawiedliwiony, zanim zostało wprowadzone obrzezanie. W ten sposób stał się ojcem tych, którzy wierzą, choć nie są obrzezani, zarówno pogan, jak i Żydów naśladowujących jego wiarę.

– Abraham otrzymał obietnicę niezależnie od Prawa. Obietnica była bowiem dana, zanim jeszcze Prawo zostało ogłoszone. Dzięki temu ludzie mają przystęp do obietnicy. Nie byłoby to możliwe, gdyby realizacja obietnicy zależała od osiągnięć człowieka (4,13-17a).

– Uzasadnwszy swą tezę, Paweł opisuje wiarę usprawiedliwiającą Abrahama (4,17b-25). Wiara, która usprawiedliwiała Abrahama, miała za przedmiot moc ożywiająca Boga (tzn. Abraham wierzył w moc ożywczą Boga – Hbr 11,17n). Wiara chrześcijan ma za przedmiot moc ożywiająca Boga, objawiającą się w Jezusie Chrystusie umarłym za nasze grzechy i zmartwychwstałym dla naszego zbawienia.

Sekcja druga (5,1-11,36): Ewangelia objawieniem zbawczej miłości Boga

Ewangelia, która jest objawieniem zbawczej miłości Boga, jest gwarancją zbawienia. Innymi słowy, miłość Boga rozlana w naszych sercach przez Ducha Świętego i ujawniona w śmierci Chrystusa jest gwarancją naszego zbawienia.

W tej sekcji odnajdujemy podobną strukturę jak w poprzedniej: zapowiedź tematu (5,1-11), wykład na temat wielkości daru łaski od strony negatywnej (5,12-7,25), wykład o wielkości daru Boga od strony pozytywnej (8,1-39), przykład z Pisma (9-11).

1. ZAPOWIEDŹ TEMATU (5,1-11)

– MIŁOŚĆ BOGA I PODWÓJNY DAR

Punktem wyjścia jest doświadczenie (1-5) oraz świadectwo Pisma (6-11). Otóż w oparciu o doświadczenie wierzących, którzy jako usprawiedliwieni doznają pokoju i radości w utrapieniach, tj. owoce Ducha, Apostoł stwiedza, że miłość zbawcza Boga objawiła się w darze Ducha (5). Z kolei na podstawie Pisma (por. 4,25) wykazuje, że miłość Boga objawiła się najbardziej w darze Syna. Ta właśnie miłość zbawcza Boga objawiająca się w podwójnym darze Ducha i Syna jest gwarancją zbawienia.

2. WYKŁAD – ASPEKT NEGATYWNY: USUNIĘCIE GRZECHU, ŚMIERCI I PRAWA (5,12-7,25)

W wykładzie o charakterze negatywnym Apostoł zajmuje się przeszkodami do zbawienia, którymi są: *grzech, śmierć i Prawo*. Od tego wszystkiego wybawił nas Chrystus. To wybawienie posiada potrójny wymiar:

– Jest to podstawowe i generalne uwolnienie całej ludzkości (5,12-21). Poprzez dzieło zbawcze Chrystusa, zwłaszcza przez śmierć i zmartwychwstanie, dokonało się

fundamentalne zwycięstwo Chrystusa – nowego Adama nad grzechem i śmiercią.

– To wybawienie od śmierci i grzechu dokonuje się konkretnie przez chrzest (6,1-11), który jest śmiercią dawnego człowieka i odrodzeniem do nowego życia z Chrystusem. Tak jak ryt chrztu wyraża się zanurzeniem w wodzie i wyjściem z niej, tak też człowiek przez chrzest umiera dla grzechu i powstaje do nowego życia z Chrystusem. Dla wyrażenia nowego sposobu istnienia w Bogu człowiek powinien walczyć ze złymi skłonnościami będącymi pozostałością panowania grzechu. Jest to możliwe, ponieważ łaska daje chrześcijaninowi siłę i zdolność przeciwstawienia się ciału i złym skłonnościom (6,12-23).

– Wybawienie, które przyniósł nam Chrystus, jest również uwolnieniem od Prawa (7,1-25). Prawo samo w sobie dobre, ale w praktyce stało się narzędziem, przyczyną powiększenia się grzechów. Uwolnienie od Prawa Apostoł ilustruje przypominając oczywistą zasadę, iż ten, kto umarł, nie jest już poddany Prawu. Otóż chrześcijanin umarł przez chrzest w Chrystusie i dla Chrystusa, nie jest już zatem poddany Prawu. Prawo nie ma nad nim władzy. Zastanawiając się nad zadaniem Prawa, Apostoł stwierdza, że z jednej strony spowodowało ono powiększenie i rozszerzenie się grzechów, z drugiej jednak strony przyczyniło się do zbawienia właśnie przez to, iż wykazało bezsilność człowieka i jego niemożność zatryumfowania nad grzechem (7,7-13). Apostoł opisuje (7,14-23) nierówną walkę, jaką prowadzi człowiek zaprzędany grzechowi. Z jednej strony rozum i Prawo ukazują mu dobro, ale nie dają mocy zdążania ku niemu. Z drugiej, moc grzechu skłania do pełnienia zła i w ten sposób człowiek czyni to, czego nie chce, a mianowicie czyni zło. Z tej niewoli grzechu wyzwolił nas Chrystus (7,24-25). Paweł kończy wywód radosnym okrzykiem wdzięczności.

3. WYKŁAD – ASPEKT POZYTYWNY: OBJAWIENIE SIĘ ZBAWCZEJ MIŁOŚCI BOGA W DARZE DUCHA I DARZE SYNA (8,1-39)

Odpowiednio do zapowiedzi wyrażonej w 5,1-11 Apostoł omawia najpierw objawienie się miłości Boga w darze Ducha (8,1-30), a następnie – w darze Syna (8,31-39).

a) Objawienie miłości Boga w darze Ducha (8,1-30)

Fragment ten objaśnia trzy tematy:

– Dar Ducha jest gwarancją zbawienia, ponieważ na płaszczyźnie indywidualnej uwalnia poszczególnego człowieka od grzechu, śmierci, Prawa (8,1-13).

– Dar Ducha czyni wierzących dziećmi i dziedzicami Boga (8,14-17).

– Szereg faktów gwarantuje i wykazuje nasze przeznaczenie do chwały: potrójne oczekiwanie (wzdychanie) stworzenia, naszego ducha, Ducha Bożego (18-27). Zamiar Boga obejmuje niby ogniwa jednego łańcucha następujące elementy: odwieczne poznanie przez Boga połączone z umiłowaniem – przeznaczenie ludzi do tego, aby upodobnili się do Syna Bożego – powołanie do wiary – usprawiedliwienie – uwielbienie (28-30).

b) Objawienie się miłości Boga w darze Syna (8,31-39)

Dar Syna jest gwarancją zbawienia, ponieważ miłość Boża, jaka ujawnia się w tym darze, jest rzeczywistością niepokonalną, rzeczywistością, która trwa i działa dla naszego dobra pomimo wszelkich przeszkód. Chrześcijanin zatem nie ma powodu do obaw, ponieważ nie istnieje nieprzyjaciel, który mógłby rzeczywiście mu zaszkodzić (31-34), ani też nie istnieje nic, co mogłoby go oddzielić od miłości Boga w Chrystusie (35-39).

4. ILUSTRACJA BIBLIJNA (9-11)

Uwaga Apostoła zwraca się teraz ku narodowi żydowskiemu i jego odrzuceniu. Najpierw podkreśla słusność działania Boga w stosunku do Żydów (9,1-33), następnie mówi o winie Żydów, którzy nie przyjęli Ewangelii (10,1-21), a wreszcie czyni pewne nadzieje i zapewnia o ostatecznym nawróceniu się Izraela (11,1-36).

a) Słusność działania Boga (9,1-33)

– Apostoł rozpoczyna od wyrażenia swej żarliwej miłości względem swoich rodaków, dla których gotów jest ponieść wszelką ofiarę. Podkreśla przywileje tego narodu, z których największym jest pochodzenie Chrystusa (1-5).

– Z kolei objaśnia, że fakt odrzucenia znacznej części Żydów nie jest wyrazem niewierności Boga albo brakiem stałości, ponieważ według Pisma dziedzicami Bożych obietnic są ci, którzy posiadają z Abrahamem wspólnotę wiary, nie zaś wspólnotę krwi.

– Odsunięcie Izraela nie jest bynajmniej aktem niesprawiedliwości, ponieważ Bóg, nie będąc dłużnikiem jakiegokolwiek stworzenia dokonuje dzieł powodowany miłosierdziem i ma na uwadze osiągnięcie swych ostatecznych zbawczych planów (14-18).

– Zresztą Bóg, Władca wszystkiego, może rozporządzać wszystkim zgodnie ze swą wolą, podobnie jak garncarz gliną. Obdarzając jednych i dopuszczając upadek drugich, nie czyni nikomu krzywdy (19-24).

– Wreszcie Apostoł konkluduje, iż niepełne przyłączenie się Izraela do mesjańskiego ludu oraz powołanie pogan nie są wydarzeniami nieoczekiwanymi i niezwykłymi, ponieważ zapowiedziane były w ST (22-33).

b) Wina Żydów (10,1-21)

Wina Żydów polega na odrzuceniu jedyne narzędzia zbawienia, którym jest Ewangelia. Izrael nie zechciał uznać, że Chrystus jest wypełnieniem Prawa, tj. jego celem i kresem; jedynym źródłem usprawiedliwienia. Choć bowiem Ewangelia głoszona była wszystkim narodom, to jednak Żydzi, w przeciwieństwie do pogan, nie posłuchali jej.

c) Pociuszająca wizja przyszłego nawrócenia (11,1-36)

W rozdz. 11 Apostoł zarysowuje pociuszające perspektywy na przyszłość zapowiadając nawrócenie całego Izraela. Niewiara Izraela ma zatem charakter częściowy i tymczasowy. Zgodnie z zapowiedziami proroków jedynie "reszta" uwierzyła i stała się narzędziem zbawienia (1-10). W określonym jednak czasie

Izrael, dotychczas niewierny, nawróci się. Ta nadzieja opiera się na kilku racjach.

– Po pierwsze, wejścia Żydów do Królestwa Bożego domaga się całościowe wypełnienie się planu zbawczego Boga (11-15).

– Wejście Żydów do Kościoła jest w pewnej mierze prawem narodu wybranego. Ponieważ pochodzą ze świętego korzenia, którym są patriarchowie, są w pewien sposób uprawnieni do otrzymania darów mesjańskich. Stąd też chrześcijanie pochodzący z pogaństwa nie powinni wynosić się ponad Żydów. Są bowiem gałązkami wszczepionymi w święty korzeń (16-24).

– W końcu także Pismo zapowiada przystąpienie Żydów do społeczności mesjańskiej (25-29).